

UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
PADERBORN

Universitätsbibliothek Paderborn

Directorivm Inqvisorvm F. Nicolai Eymerici Ordinis Prædicatorum

Nicolaus <Eymericus>

Venetiis, 1607

De Primo Modo procedendi in causa fidei per accusationem.

urn:nbn:de:hbz:466:1-13589

De modo recipiendi denuntiationes.

QUOD si infra terminum ad reuelandū hereticos, credentes, fautores, &c. omnibus generaliter assignatum, aliqui paruerint & cōparuerint, volentes contra aliquos aliqua ad fidem pertinentia Inquisitori intimare, recipiat Inquisitor denuntiationes huiusmodi iudicialiter. Et si forsitan tam multi denuntiatores, vel reuelatos aduenerint infra terminum assignatū, vt nō possent omnium denuntiationes iudicialiter recipi, ne vnus alium impediatur, habeat Inquisitor semper vnū librum paruum, per diocesē distinctū, in quo scribat omnes, quæ sunt sibi denuntiationes, & nomina denuntiantium, & nomina testium productorum, & vicum & locū vbi moratur: quem librum teneat secrete, ne ab alijs videatur, & nomina denuntiantium reuelentur, & periculum illis imminet. Et in isto libro scribat etiam de manu sua ipse Inquisitor, per modum memorialis, omnes denuntiationes, & omnia nomina denuntiantium & denuntiatorum, ac etiam testium interrogandorum, quæ fiant sibi infra dictum terminum generalem ad denuntiandum omnibus assignatum per modum, qui sequitur.

Forma scribendi dicta testium per modum memorialis.

De tali diocesi. Talis de tali loco, qui moratur in tali vico, & vitur tali arte, vel est mercator, vel huiusmodi, deponit contra talem, qui moratur in tali loco, & in tali vico, & vitur tali arte, quod dixit ac asseruit, quod in sacramento altaris non est veraciter Corpus Christi, vel simile. Interrogetur talis, qui moratur in tali loco, & tali vico, & habet tale officium: & etiā interrogetur talis, qui moratur in tali loco & tali vico, & habet talem artem, & sic de alijs. Ex alia diocesi. Talis de tali loco, qui moratur in tali loco, & tali vico, & vitur tali arte, deponit quod talis de tali loco, qui moratur in tali vico, & vitur tali arte, dixit vel fecit talia contra fidē. Interrogetur tales, qui morantur in talibus locis, & talibus vicis, & vituntur talibus artibus.

Tempore gratie claspō quid agendum.

QUO assignato generali termino iam elapso, & delationibus scriptis in dicto libro per modum memorialis, Inquisitor diligenter delationes discurrat, ac prudenter aduertat, quæ delationes habent maiorem apparentiam veritatis, & quæ crimina sunt grauiora, & fidei magis periculosa, & vbi maius periculum fidei viderit imminere, ibi incipiat inquirere, citando illum, qui delulit, seu reuelauit, & medio iuramento informet se de facto, vt diligentius poterit, si habet apparentiam veritatis: Quod si inuenit veritatis apparentiam non habere, persuadeat; non tamen a libro suo delationem amoueat: nā quod vno die

A seu tēpore nō inuenitur, alio tēpore reperietur. 66

Si autē apparuerit vel repererit habere apparentiam veritatis: tunc a cum sint tres modi procedendi ac processus incipiendi, vt habetur extra, de accus. denū. & inquisit. c. Qualiter, & quādo. Primus, per accusationem, quam precedere debet charitatiua monitio: Tertius, per inquisitionem, quam precedere debet clamosa insinuatō: in formet se Inquisitor cū ipso deferente, an velit accusare, & procedere per modum accusationis in negotio vel non: si dicat quod accusat, & vult esse accusator, & procedere per modum accusationis, informetur per Inquisitorē, quod oportet eum se inscribere ad talionis pœnam, declarando periculum, quod potest sibi imminere de accusatione, & inscriptione. Qui sic informatus, si dicat se velle accusare, & requirat procedi per modum accusationis, & instet: fiet prout petit, & formabitur processus per modum infrascriptum. Si autem dicat se nolle accusare (vt communiter fit) sed denūtiare, & hoc metu incurtionis pœnæ excommunicationis latæ per eundem Inquisitorē de reuelando talia ad fidem pertinentia infra terminum assignatum: & quod alias non vult facere partem (vt est cōmunis cursus) tunc formabitur processus per modum infrascriptum. Si autem non vult accusare, nec denuntiare proprie, sed dicit infamā esse talem, & sic Inquisitor informet se de fama, & si vult inquirat, tunc formabitur processus per modum alium infrascriptū, de quibus tribus modis processum incipiendi in causā fidei agitur, vt sequitur.

Que eodum a delatore quo pacto procedete ve lit.

COMMENT. XIII.

Tunc cum sint tres modi procedendi ac processus incipiendi, &c. De his etiam *Campegius ad Zacharia c. 9. in principio. c. & Tabienus in sum. verbo, inquisitor. §. 11. nu. 12. Syluester verbo, heresis. 2. §. 8. Carrerius tract. de heretic. num. 105. Gondissalvus de here. q. 10. num. 1. & alij. addunt multi quatuor modum procedendi in delictis per viam exceptionis, vt indicat gloss. in fidei fauorem. verbo, inquisitionis, de here. lib. 6. & Carrerius, de here. nu. 104. item addunt quintum, per viā notorij, de quo Gondissalvus & Campegius precipitatis locis. addunt tandem sextū per viā actionis, de plene Aegidius Bossius tit. de modo procedēdi in delictis per viā actionis. In hoc sacro tribunali duo modi per viam denuntiationis, & inquisitionis sunt frequentissimi, ceteri satis inusitati, nō tamē cōtēnēdi, cū quādoq; alijs locis eis esse possit. cetera huc spectantia in sequētib. explicabuntur copiose.*

Quot modis procedatur in crimina hæresis.

De primo modo procedendi in causā fidei per Accusationem.

PRIMVS modus procedendi & processum incipiendi in causā fidei est per modum accusationis, & est quando aliquis accusat aliquem de crimine heresis vel fautoria, & hoc corā Inquisitore offerendo illud se probaturum, & interbit.

bit se ad penam talionis, nisi probet, hoc est, q̄
 plectatur illa p̄na, si deficit in probatione, qua
 plectetur accusatus si probaretur. Et attendat In
 quisitor, q̄ istum modum procedendi non liben
 ter admittat, cum quia non est in causa fidei visi
 tatus: tum quia est accusanti multum periculo
 sus: tū quia est inultum litigiosus. Vbi autē b̄ ac
 cusator instet & requirat, Inquisitor acquiescat,
 & dicat accusanti, quod accusationem porrigat
 in scriptis. Quo facto ipse Inquisitor p̄cedat nō
 ex officio, sed ad instantiam partis, & habito no
 tario publico, & duabus personis religiosis, si cō
 stentibus, iuxta c. Vt officium, incipiat p̄ proces
 sum, & scribat notarius per modū qui sequitur.
 IN nomine Domini, Amen. Anno a Natiuitate
 Domini tali, die tali talis m̄sis, in p̄sentia
 mei notarij & testium infrascriptorū. Talis, de
 tali loco & diocesi talis, comparuit persona
 liter in tali loco corā Venerabili & religioso vi
 ro domino fratre N. ordinis talis, magistro in
 Theologia, ac in terris & dominio talis domini
 Inquisitore haretica prauitatis a sancta Sede
 Apostolica specialiter delegato; & obulit eidē
 domino Inquisitori quandam cedulam accusa
 toriam tenoris sequētis. Coram uobis, &c. Inse
 ratur tota: *Qua inserta sequitur sic paulo infra:* A
 cta sunt hęc anno, die, mense, & loco p̄dictis,
 in p̄sentia talium testium ad hęc vocatorum,
 & rogatorum, & mei talis notarij publici, talis
 loci, & etiam scriptoris sacri officij inquisitionis,
 seu domini Inquisitoris.

† c. Vt offi
 cium. de hz
 rec. lib. 6.

COMMENT. XIII.

Num. 67. **E**T inseribit se ad p̄nam talionis, nisi pro
 bet. Talio in legibus 12. tabularum, vt ait
 Festus lib. 18. parem vindictam significat, verba
 legis refert Gellius lib. 20. cap. 1. noctium Attie.
 Accursius instr. de iniurijs. §. p̄na autem, verbo,
 talio erat, vocat similitudinem supplicij. Isidorus
 lib. 5. etymolog. capit. 25. talionem similitudinē vi
 dictæ esse dicit, vt taliter quis patiatu ac fecit: hu
 ius p̄na meminit ius diuinū Exodi c. 21. & Mat
 th. 5. & ius canonicū in c. licet Heli. de s̄mo. c. ca
 lumniator. 2. q. 3. e. quisquis. 2. q. 8. c. de crimine. 25
 quæstio. 3. cap. hęc imago. 33. quæst. 3. & alibi se
 pe, & ius civile passim in dicto §. p̄na autem, in
 str. de iniurijs. l. vlt. c. de accusatio. l. leuia. ff. de ac
 cusatio. l. tutor. ff. de his quibus vt indig. l. 2. c. de
 falsa mon. l. fi. c. de sepul. violato. & his locis ple
 nissime interpretes. Beatus Thomas 2. 2. q. 68. art.
 4. Sotus lib. 5. de iustitia & iure. q. 5. art. 4. & Fer
 nandus Vasquez lib. 1. controuersiarum illust. ca.
 24. nume. 16.

An hodie lo
 cus sit p̄na
 talionis in ac
 cusatore.

His positis quæstio est hic grauissima: An hodie
 talionis p̄na locum habeat: ac primum quidē hic
 mihi est obseruandum, bifariam posse quæstionē hęc
 tractari, primo in accusatore, secundo in testibus, de
 hoc postremo nihil nunc dicam, acturus de ea diffi
 cultate plene infra, super quæstio. 73. Alterū caput
 est tractandū: An in aconatore talio v̄dicet sibi
 locum, & prima fronte dicendum videtur, accusa

tozem in accusatione deficientem, hoc est, non pro
 bantem crimē, ad quod se probandum in iudicio obli
 gavit, non esse subiectum p̄na talionis: quoniam ta
 lio p̄suetudinem iam diu abolita est, & sublata,
 vt testantur communiter Doctores. Speculator tit.
 de accusa. §. 1. nu. 4. Joā. And. in additi. ad Specu
 lar. tit. qui accusa non pos. Gaudinus tract. de malef.
 rit. qui accus. non pos. nu. 38. Salycetus in l. qui cri
 men in 4. c. qui accusa non pos. Hieronymus Egge
 r. tract. de erimi. l. se maiest. lib. 1. tit. qualiter in cri
 mi. l. se maiest. procedatur, quæst. 1. nu. 5. Couarru
 uias lib. 2. vari. resolu. c. 9. num. 1. Bartolus in l. si
 cui. ff. de accusatio. quem sequitur Angelus & Sa
 lycetus in authen. sed nono iure, c. de adulter. & o
 lijs quos refert & sequitur Petrus Duenas regula
 27. incipiente: Accusans aliquem tener postremo
 Ioannes Roias in singularibus fidei, sing. 6. & Si
 mancas de cathol. instr. tit. 64. nu. 93. & alij pro
 pe insinuat, quos libens omitto. Porissima autem ra
 tio horum est, quoniam si p̄na talionis accusatori
 bus instigeretur, nō reperiretur facile qui velle ac
 cusare: itaque crimina remaneret impunita, quod
 in maximum reipub. detrimentum vertere tur.
 Sed Iacobus de Arena vetustus & granis In
 visconsultus in l. vlt. c. de accusatio. quem refert &
 sequitur Ioā. And. in c. excommunicamus. el. 2. of
 feruit, accusatorem in crimine haresis non proben
 tem, etiam si velit penitere, non esse recipiendū: cū
 speciale sit in crimine haresis, vt quis posse penite
 re, non autem in alijs criminibus, quare sicut ca
 lumniatorem posse puniri: atque ita fuisse quōdoq;
 pronuntiatum testatur p̄citatō loco idem Iacobus
 de Arena.

Ex his redditur valde dubia hęc difficultas, in
 qua vt certiora tradamus, sit hoc primum axioma
 In crimine haresis cum proceditur per viā accusa
 tionis, nō est necessarium, quod accusator se inscri
 bat ad penam talionis: nam et hoc in ceteris crimi
 nibus obtinere hodie fatentur p̄citatū, & tradit
 pra ceteris Ioannes Roias, in dicto sing. 6. nu. 6. si
 quis ergo accusare velit, nec oportet quod se inscri
 ba ad penam talionis, neque ad hoc est compellen
 dus: quod si in probatione defecerit, acriter coercen
 dus est arbitrio Inquisitoris: non tamen puniendus
 est p̄na talionis. l. in prauitatis. ff. ad Turpilium. gl.
 in c. tua, verbo, effectum, de procurato. quod etiam
 tenet Couarruuias & Joā. Roias p̄citatū locū.

Sed quid si re vera se inscripsit, seu ad talionis
 p̄nā se obligauit, ac deficiat in probatione, erit ne
 ea p̄na puniendus, quam reus excepturus esset se
 crimē fortet vere probatum? & adhuc existimo mi
 tius puniendum fore, nec est tradendus curia secu
 lari, etiam si formalem haresim obiecesset reo, nec
 probasset. Primum, quia accusator minus nocet
 quam testes, cum solus ipse non sufficiat ad conuen
 iendum reum: rursus, quia hoc nusquam est in hoc
 tribunali consuetudine receptum, vt accusator p̄na
 talionis plectatur: postremo, ita videtur probare
 textus in cap. super his, de accusatio. his verbis
 Ad extraordinariam penam, secundum arbitrium
 iudicis discreti, citra vinculum inscriptionis, est
 excipiens adstringendus, si defecerit in probando.
 hęc ibi.

Tam si reus in hoc crimine postquam ceperit ac...

Tandem accusatori conanti probare obiectu...

Ubi autem accusator instet, & requiratur, &...

Sed cum hodie accusantis persona raro admittat...

Ego Augustinus officij sanctissime Inqui...

A pestifera heresim Manichæorum, ac aliorum...

Hæc est vulgaris forma, qua hodie Fiscalis...

In hoc libello crimina singula admittit Fiscalis...

De secundo modo procedendi in causa fidei per Denuntiationem.

SECUNDVS modus procedendi, & pro cessum...

Et hic est communis modus procedendi, & vfi...

IN Nomine Domini amen. Anno a natiuitate...

Si autem non denuntiauit scripto, nec cedulam...

idipso assensu...

Libellus accusatorius...

68